

Příběh tak trochu odjinud

Sice jsem dobu komunismu nezažila, ale z vyprávění rodičů a prarodičů vím, jak to tu vypadalo. Mohu říci, že znám světlé i stinné stránky této doby. A těch stinných, že bylo dost, o hodně více, než těch světlých. Avšak co dnešní doba? Je tak dokonalá, jak se tváří navenek? Je bezchybná a čistá jako křišťálová studánka? Ani zdaleka ne. Ano, každý má svobodu projevu, může studovat, cestovat, vyznávat svoji víru, ale konflikty mezi lidmi tu jsou stále. Lidé volí strany, kterých se před dvaceti lety zbavovali, mrhají časem i penězi nad nesmyslně drahými věcmi a přijde jim to normální. Politici si navzájem podkopávají půdu pod nohama a náš vládní systém se hroutí.

Ve srovnání s komunismem jsou ale tyto šarvátky nepodstatné. Bylo nám hůř, bude nám líp.“

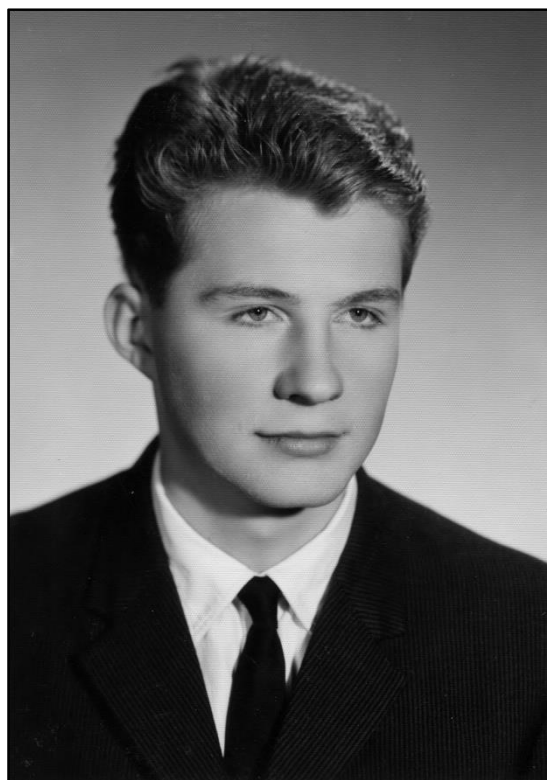
Barbora Šteflová

František Beneš je v současnosti vikářem římskokatolické církve v Litomyšli. Pochází z Cerekvice nad Loučnou (obec vzdálená od Litomyšle přibližně 10 km), v Litomyšli působí od roku 1991. Do svého rodného kraje se mohl coby kněz vrátit až po sametové revoluci. Během komunismu působil na řadě míst Královéhradecké diecéze, hrozila mu též ztráta tzv. státního souhlasu nutného pro výkon duchovní služby, neboť se snažil pracovat s mládeží a působit na ni v duchu křesťanských hodnot. Tento příběh mapuje jeho život a názory na komunismus i naši společnost vůbec.

Doma v Cerekvici

František Beneš se narodil 29. listopadu 1947 v Cerekvici nad Loučnou jako jeden ze čtyř dětí. Do školy začal chodit v Cerekvici v roce 1953 ještě předtím, než mu bylo šest let, tudíž byl vřdycky nejmladší – na základní škole i později na gymnáziu. V té době už bylo náboženství nepovinné, ale navštěvoval ho od druhé do sedmé třídy. Měli tam tehdy velice hodného kněze, který k nim dojížděl. Byl z Morašic a jmenoval se Josef Malý. Dnes již nežije, ale celé okolí na něj velice dobře vzpomíná, zvláště v Morašicích, kde bydlel na faře.

Ve škole byl František Beneš celkem dobrým žákem. Nikdy neměl nějaké vyložené nedostatky, snad tak trochu s odporem se učil ruštinu, jež byla jediným cizím jazykem, který se tenkrát mohl učit. Když se v roce 1962 hlásil na střední školu, měl jít nejprve studovat na školu zemědělskou, ale nakonec nastoupil na Střední všeobecně vzdělávací školu v Litomyšli – dnešní Gymnázium Aloise Jiráska. Každý den sem z Cerekvice dojížděl vlakem. Zajímavé přitom je, že od první třídy až do dvanáctého ročníku střední školy seděl v jedné lavici se svým spolužákem Milanem Šaldou, který byl donedávna starostou zmíněné Cerekvice nad Loučnou.

František Beneš, maturitní foto

Pan Beneš už v dětství samozřejmě pravidelně ministroval v kostele, což bylo později vnímáno jako určitý škraloup (v době studií na střední škole a přihláškách na školu vysokou). Větší tlak na to, aby přestal, cítil především na gymnáziu, a tak musel na chvíli s ministrováním ve své obci přestat. Jezdil ale ministrovat například do Vysokého Mýta. Když se blížila maturita, přemýšlel, co bude dělat dál. Tehdy mu ale profesori říkali: „*Ty se nikam nedostaneš* (kvůli náboženskému přesvědčení, pozn. aut.), *jedině na zemědělskou školu.*“ Takže se vlastně situace opakovala, protože už po základní škole přicházela střední zemědělská škola v úvahu. Tentokrát se na ni ale opravdu přihlásil, absolvoval přijímací pohovory a v roce 1965 nastoupil do prvního ročníku Vysoké školy zemědělské v Brně, obor meliorace. První ročník se tehdy ale studoval v Jihlavě. A zase tam jezdil společně se svým kamarádem Milanem, a to až do doby, než studia na této škole ukončil.

V kněžském semináři

Pan Beneš totiž stále více cítil, že takto nemůže naplnit svůj život, že by to nebylo ono, že nebude šťastný běhat někde po polích a vyměřovat, co by bylo potřeba odvodnit apod. A tak se po poradě s tajně vysvěceným biskupem Karlem Otčenáškem rozhodl, že přeruší (po necelých dvou letech) studium na vysoké škole a nastoupí výkon základní vojenské služby. Na vojnu nastoupil v roce 1967, a protože „*nic jiného nebylo*“, dostal se na Šumavu, konkrétně do Vimperku, kde absolvoval celou základní vojenskou službu. Ta byla tehdy dvouletá, proto se do „civilu“ dostal v roce 1969. Tehdy ještě doznívalo období politického uvolnění Pražského jara (byť normalizace již klepala na dveře), a proto se celkem bez problémů dostal na studium teologie. Do kněžského semináře nastoupil v Litoměřicích.

To, že se chce stát knězem, si František Beneš uvědomoval postupně. Protože se od dětství pohyboval kolem oltáře a měl dobrý příklad v kněžích, které měl možnost během dětství a dospívání poznat, tak ho to velmi brzy „táhlo“ právě tímto směrem. Proto ještě předtím, než opustil základní školu, už vlastně věděl, čím by chtěl v budoucnu být. Z tohoto důvodu pro něj také bylo ono studium na vysoké škole zemědělské těžkým oříškem.

Povědět o své touze stát se knězem svým rodičům a blízkým pro něj nebylo úplně jednoduché. Koneckonců to nebylo zrovna „atraktivní“ povolání, které by skýtalo finanční či jiný profit. Musel také počítat s tím, že coby kněz bude komunistickou Bezpečností neustále hlídán, neboť komunisté považovali římskokatolickou církev za jednoho ze svých největších protivníků – kvůli jiným hodnotám, ale i spojení s Vatikánem. Pak ale přišel čas a pan Beneš se rozhodl, že to rodičům řekne. Nejprve to řekl mamince, která ho ale zpočátku přemlouvala, aby to nedělal, že to bude mít v životě těžké. Tatínek prý jeho rozhodnutí pro kněžskou službu přijal daleko snadněji, více ho chápal i podporoval.

P. František Beneš, Uhelná Příbram, 70. léta

Být knězem v komunistické zemi

V roce 1974 byl nakonec vysvěcen na kněze a nastoupil jako kaplan do Pardubic. Tam bylo hodně mládeže a P. František Beneš cítil, že by se chtěl ve svém kněžském životě věnovat především jim. A tak se jim také věnovat začal. V Pardubicích existovaly velmi dobré ekumenické styky, jenže toho si brzy všimlo i oko komunistické StB. Po třech letech, které strávil v Pardubicích, mu náhle hrozila ztráta státního souhlasu. Pokud by o tento souhlas přišel, nemohl by oficiálně vykonávat své kněžské povolání. A tak musel z města pryč. Musel někam, kde nebude tolik vidět. Proto se dostal nejprve do Hlinska v Čechách, odkud po dvou měsících putoval do Uhelné Příbrami. Kněz, který zde působil, byl přeražen do Trutnova a páter Beneš zaujal jeho místo. Zde na Českosmoravské vrchovině bylo docela snadné ho taky uhlídat. Fara se nacházela na konci vesnice a byla z několika stran obšancovaná domy komunistických rodin. Takže byl hlídán docela dobře. Přesto se stále

snažil pokračovat ve své práci, byť to nebylo možné veřejně. Aby mohl být alespoň trochu ve styku s mládeží, cestoval do okolních měst a vesnic – do Chotěboře, Havlíčkova Brodu, ale i do jiných míst. Stále se také zkoušel vracet do Pardubic, kde měl z předchozího působení řadu přátel a známých. Takže i tímto způsobem pokračoval – byť tajně – ve své předchozí práci. Nic ale nešlo projevovat veřejně, protože by mohl státní souhlas opravdu ztratit. Do jeho nynějšího místa působení však přijížděli i jeho spolubratři – ostatní kněží – čímž se ve své činnosti vzájemně posilovali. V roce 1979 byl přeložen do Dvora Králové nad Labem, kde působil až do počátku 90. let.

I přes všechny překážky, které musel překonat, P. František říká, že se nikdy jeho názor na víru, ani víra sama nezměnily. Byl věřícím od začátku a věřícím zůstal.

P. František, Dvůr Králové nad Labem, 80., léta

Samozřejmě prožíval i jisté krutější chvíle samoty, když nemohl působit veřejně tak, jak chtěl. Musel se hlídat i v projevech při svých kázáních, aby jeho slova tolik nedráždila představitele tehdejší moci a on zároveň mohl dále pracovat jako kněz. Na věřících lidech si prý během komunistické totality nejvíce vážil toho, že vytrvali. Že nezahladili svoji víru, i když to mělo různé nástrahy (běžně komunisté vyhrožovali, že se děti věřících rodin nedostanou na školy, problémy měly při studiích humanitních směrů či pedagogických fakult). Během našeho rozhovoru jsme se také zajímali o to, zda se P. Beneš setkal s někým z tzv. podzemní církve. Ta ale žila dost utajeným způsobem života a ani oficiální církevní představitelé toho o ní mnoho nevěděli. Navíc komunistické moci by se jistá „dvoukolejnost“ církve hodila, což nikdo nechtěl podporovat.

17. listopad 1989 – změna i pro církev

Když došlo k událostem 17. listopadu v Praze na Národní třídě, působil František Beneš coby kněz ve Dvoře Králové nad Labem. Zde – podobně jako řada dalších občanů někdejšího Československa – poslouchal zakázané rozhlasové stanice, jako byla například Svobodná Evropa. Několik dní po sedmnáctém listopadu odjížděl se svými spolubratřími na duchovní cvičení do Mariánských Lázní. Schválně přitom jeli přes Prahu. Bylo totiž 27. listopadu 1989 – den generální stávky vyhlášené Občanským fórem. Té se P. František Beneš zúčastnil. Do událostí roku 1989 se ale zapojil i jinak. Když se ve Dvoře Králové začaly konat demonstrace na podporu pražského dění, byl vyzván, aby na nich promluvil, což z balkónu místní radnice také několikrát udělal. Celé toto období P. František popisuje jako dobu velkého nadšení a personálních změn. Ale zároveň říká, že se bohužel ne všechno podařilo, ne všechno nakonec bylo tak spravedlivé, jak by mělo.

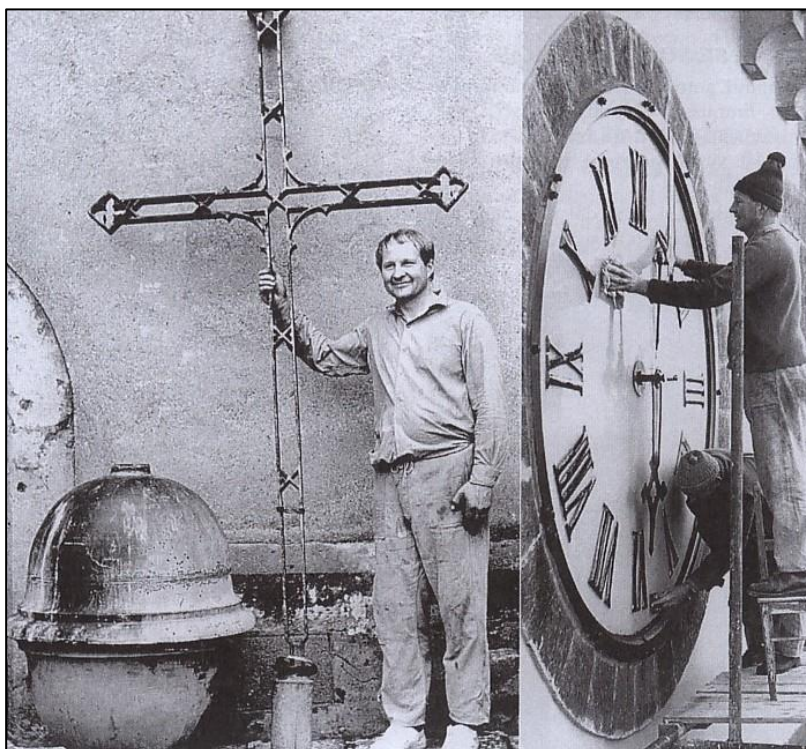
Sametová revoluce přinesla P. Františkovi změnu místa. Po mnoha letech se totiž mohl v roce 1991 vrátit do svého rodiště – konkrétně se stal vikářem v Litomyšli. V roce 2005 mu byla udělena cena města Dvůr Králové nad Labem za jeho působení v době totality a během revolučních změn roku 1989. Na webových stránkách města se v této souvislosti můžeme dočíst např. tuto informaci:

„František Beneš, SDB

Po ukončení základní školy vystudoval gymnázium... ..na kněze byl vysvěcen v roce 1974.

V rámci praxe byl kaplanem na několika místech a farnostech a v prosinci 1979 nastoupil jako administrátor děkanství do Dvora Králové nad Labem. V srpnu 1991 byl přeložen do Litomyšle, kde ve funkci vikáře působí do současné doby.

Významným způsobem a svými činy přispěl ke kulturnímu dění v našem městě, především v době totality. Otevřel opravený kostel sv. Jana Křtitele pro veřejnost tím, že umožnil pořádání koncertů. Podpořil revoluci v roce 1989 svými veřejnými vystoupeními, kázáním v kostele a svojí přirozenou autoritou. Na naše město nezapomíná ani v současné době, účastní se různých akcí, navštěvuje naše spoluobčany, kteří se na něho obracejí ve svých životních situacích.“¹

P. Beneš při opravě kostela ve Dvoře Kr. nad Labem, 80. léta

V souvislosti se sametovou revolucí došlo ale k velkým změnám i v církvi obecně. V roce 1990 byla totiž prakticky bez biskupů (včetně Královéhradecké diecéze) a to bylo třeba změnit, aby byla (diecéze) konečně řízena tak, jak to bývalo vždy v minulosti. Proto

všichni, i pan vikář Beneš, očekávali, že brzy nastoupí řádný biskup, který bude diecézi řídit tak, jak by měla být řízena. Tímto biskupem, jak víme, se nakonec stal Karel Otčenášek – tedy právě ten člověk, který Františku Benešovi radil v době, kdy se rozhodoval pro svoje kněžství.

Návrat „domů“

Když se v roce 1991 P. František Beneš vrátil zpět do Litomyšle, našel kostel a vlastně i ostatní církevní budovy ve zuboženém stavu. *„20. století umožnilo běsnění v podobě nacistické a komunistické ideologie, kdy byly kostel i fara značně zpustošeny a po roce 1989 během 15 let usilovné práce znovu obnoveny,“* dočteme se dnes na webových stránkách farnosti Litomyšl.² Kromě toho mohl ale také začít obnovovat řadu dřívějších přátelství: *„Když člověk dlouho někde není, nemůže se pro čas ani pro vzdálenost místa nějak častěji setkávat, a tak nyní jsem se vrátil do své domoviny a tehdy se obnovily přátelské vztahy, které jsem měl“*, říká P. František.

Sametová revoluce pro něj ale znamenala ještě další výraznou změnu – už se nemusel s ničím tajit, už nemusel nic skrývat. Mohl působit zcela svobodně a otevřeně. Kromě toho se již v době událostí let 1989 a 1990 potkával s Tomášem Halíkem, s nímž se spřátelil. Tomáš Halík dnes každoročně do Litomyšle přijíždí a vždy v závěrečných dnech mezinárodního operního festivalu Smetanova Litomyšl slouží děkovnou bohoslužbu. V roce 2005 tuto bohoslužbu společně s P. Františkem (a dalšími kněžími) sloužili v komunisty zdevastovaném (a dosud neobnoveném) piaristickém kostele, kde se předtím přibližně čtyřicet let žádná bohoslužba nesloužila

Také Františka Beneše jsme se na závěr našeho rozhovoru zeptali na to, jak vidí oněch dvacet let naší společné demokracie. *„Mohu říci – a tak to cítí i ostatní (spolubratři, pozn. aut.) – že církev měla v roce 1989 veliký kredit, sdružovala lidi, kteří byli proti režimu. Ale potom jaksi i média tento obraz o církvi poškodila. Myslím si, že církev dnes pracuje stále více a může pracovat v sociální sféře – např. co se týče charity, pomoci postiženým lidem. Nebo můžeme zmínit vyučování ve školách. To je velice záslužná práce, ale v naší době není tolik ceněna. A nikdo se moc nezamýšlí nad chováním dětí, žáků, studentů, které je někdy příliš agresivní. A jak z toho? Jak ovlivnit, aby byla úcta dětí k rodičům, dětí k učitelům? A vůbec obecně – úcta člověka k člověku? To si myslím, že se jaksi vytratilo, že jsme sklouzli k tomu mít se dobře – ale že by naše společnost byla spokojena? Nikdy se nám nevedlo tak dobře, ale to štěstí nám jakoby pořád uniká. Je totiž někde ve věcech nehmotných...“*

Zpracovala Barbora Šteflová

¹ www.mudk.cz/cz/mesto/o-meste/udeleno-oceneni-osobnost-mesta/2005/.

² www.farnostlitomysl.cz.

Použité fotografie:

František Beneš, maturitní foto – foto: soukromý archiv P. Františka Beneše.

P. František Beneš, Uhelná Příbram, 70. léta – foto: soukromý archiv P. Františka Beneše.

P. František, Dvůr Králové nad Labem, 80. léta – foto: soukromý archiv P. Františka Beneše.

P. Beneš při opravě kostela ve Dvoře Králové nad Labem, 80. léta – In Vlastivědné čtení o našem městě a jeho okolí, číslo 9. Dvůr Králové nad Labem, 2001.